

Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РЕКРЕАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ САНАТОРНО-ЛІКУВАЛЬНИХ КУРОРТІВ

Людина завжди прагнула до зміцнення свого здоров'я, збільшення сили, витривалості. У наш час, незважаючи на поліпшення умов життя, кількість хворих неухильно збільшується, а тривалість життя зменшується. Поява нових малорухливих видів трудової діяльності змінюють звичний ритм і уклад життя. Водночас все ширше коло людей усвідомлює, що здоров'я є найбільшою індивідуальною і соціальною цінністю. Здоров'я – перша і найголовніша потреба людини, що визначає її працездатність і забезпечує гармонійний розвиток особистості.

Згідно з оцінкою ландшафтних ресурсів потенційний фонд природоохоронних, оздоровчих та рекреаційних територій становить 12,1 млн. га, тобто 20% площі території України, що відповідає міжнародним показникам раціонального збереження природно-рекреаційних ресурсів. Україна має у своєму розпорядженні рекреаційні установи на 670 тисяч місць. На санаторії припадає 25% загальної кількості, установи оздоровчого відпочинку – 62%, туристські готелі – 13%. Щорічно в них можуть оздоровлюватися більш ніж 10 млн. чоловік. Україна має великі запаси мінеральних вод та лікувальних грязей майже всіх відомих типів.

Найголовніше у ефективному використанні рекреаційних ресурсів є наявність санаторно-курортної інфраструктури. Це готелі, мотелі, будинки відпочинку, пансіонати, санаторії, заклади харчування, транспортні засоби, заклади для розваг. За формою власності вони розподіляються таким чином: 40% - перебувають у державній та комунальній власності, 57% - у колективній, 3% - у приватній. Рекреаційні властивості України характеризуються також наявністю 3304 санаторно-курортних та оздоровчих закладів різної відомчої

підпорядкованості та форм власності, в тім числі: санаторії – 487, санаторії-профілакторії – 357, бази та інші заклади відпочинку – 2015, пансіонати відпочинку – 235, будинки відпочинку – 38, пансіонати з лікуванням – 68, інші заклади – 104.

Оздоровлення через санаторно-курортне лікування – один із шляхів вирішення проблеми зняття виробничої і невиробничої втоми людини. Використання природних територій з рекреаційною метою набирає все більш інтенсивні форми.

Санаторно-лікувальні курорти використовують ряд чинників географічного середовища в профілактичних і лікувально-відновлювальних центрах. Давно відома можливість таких природних факторів, як клімат, мінеральні води і лікувальні грязі, які дають лікувальний ефект при багатьох захворюваннях.

Рекреація – невід’ємна частина розвитку суспільства, складовою частиною якої є елемент соціального способу життя. Рекреаційний район – соціально-економічна категорія, яка трактується як територіальна система обслуговування рекреантів. Завдяки рекреації підвищується здатність працівників до праці, збільшується термін зберігання повноцінної працездатності, що веде до збільшення фонду робочого часу завдяки скороченню захворюваності, підвищення життєвого тону. Проблемам вивчення лікувальних властивостей природи, адаптаційних особливостей людини в різні періоди займалися дослідники Т. Алексеєва, В. Волович, А. Коган, С. Шмалей [1; 2; 3; 5].

До урбанізованих форм організації рекреаційної діяльності відносять санаторно-лікувальні курорти, які використовують ряд факторів географічного середовища в профілактичних і лікувально-відновлювальних цілях. Давно відома можливість таких природних факторів, як клімат, мінеральні води і лікувальні грязі, які дають оздоровчий ефект при багатьох захворюваннях, що разом із комфортними кліматичними умовами слугують основою багатьох курортних центрів і районів. Одним із таких центрів є санаторій «Аквадар», що

розташований поблизу районного центру Маньківка Черкаської області. Дослідженням рекреаційних властивостей регіону Черкащини займалися науковці С.В. Совгіра, О.В. Тімець [4].

Санаторій був збудований у 1988 році (на той час він мав назву «Колос»), влітку працював як дитячий лікувально-оздоровчий центр, а взимку його відвідували працівники, у першу чергу, агропромислового комплексу. У період перебудови, зусиллям керівництва вдалося зберегти майно та будівлі санаторію. У 2005 році проведена його реконструкція і змінена назва на «Аквадар».

Лікувальні властивості місцевого клімату помітила ще польська шляхта, серед якої вважалося особливо престижним мати маєтки на Маньківщині. Недарма один із найбагатших вельмож тодішньої Європи граф Потоцький саме у цьому регіоні розбудував унікальний парк «Софіївка» із штучними озерами, водоспадами, гротами.

М'який клімат, лікувальне повітря, чиста прохолода води – все це несе в собі додатковий заряд енергії, бадьорості і здоров'я. Санаторій «Аквадар» за своїми властивостями комплексу наданих послуг, лікування, природного та географічного розташування, зручним сполученням не має аналогів у Черкаській області.

Рекреаційна зона санаторію включає: два ставки, живий куточок, пасіку, березовий гай. Перший став має пляж з морським піском, що дає можливість відпочиваючим у літній період купатися, ловити рибу та кататися на катамаранах. Другий став (міні-«Софіївка») – водоймище, у якому водиться форель. Ставок має фонтан, будиночки для птахів, в яких поселилися лебеді. На ньому взимку формується каток.

На території санаторію розташований живий куточок, у якому проживають кабани, косулі, лосі, зайці, качки. У цій зоні знаходиться страусовий загін та вольєр для фазанів. Відпочиваючі можуть спостерігати за ними із спеціально облаштованих оглядових майданчиків.

На узліссі великого лісового масиву санаторію розмістилася невелика пасіка. Особлива її гордість – липовий мед.

Поліпшенню екологічного стану довкілля санаторію сприяє березовий гай, що знаходиться у тихому, спокійному місці, у якому відсутні транспортні магістралі.

Уся територія санаторію прикрашена вічнозеленими насадженнями: блакитними ялинками, туями, газонами, різноманітністю квітів.

Невід’ємною складовою рекреаційної діяльності санаторію є культурно-масова робота, яка проводиться у клубі, танцювальному залі, бібліотеці, спортивному, танцювальному майданчику та тренажерній залі.

Пішохідні прогулянки, полювання, рибальство, ігри у волейбол, теніс, більярд – поліпшують настрій, сон, апетит, знімають головний біль, дратівливість.

Велика кількість сонячних днів, м’яка зміна погодних умов, аромати чистого цілющого лісового повітря, гарні краєвиди, різні види рекреаційної діяльності – все це сприяє хорошему настрою, належному оздоровленню і відпочинку населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева Т.І. Адаптация человека в различных экологических нишах земли. – М. : Изд-во МНЭПУ, 1998. – 460 с.
2. Волович В.Г. Человек в экстремальных условиях природной среды. –М. : Мысль, 1983. – 486 с.
3. Коган А.Б. Адаптация организма к изменяющимся условиям существования. – Ростов-на-Дону, 1990. – 350 с.
4. Тімець О.В. Основи рекреаційної географії: Природний ресурсний потенціал регіонів: Навч. посібн. для студ.-географ. пед. ун-тів / О.В.Тімець, С.В.Совгіра. – К.: Наук. світ, 2005. – 253 с.
5. Шмалей С.В. Экологическая физиология человека: Учебн. пособие. – Херсон: Персей, 2002. – 435 с.